

POSTANOWIENIE

Dnia 11 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. i L. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w M.

o wpis prawa własności w dziale II księgi wieczystej Nr (...)

i wpis prawa odkupu w dziale III księgi wieczystej Nr (...),

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 11 grudnia 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy L. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w M.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Ł.

z dnia 29 października 2019 r., sygn. akt III Ca (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) postanawia, że uczestnicy ponoszą koszty postępowania kasacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 29 października 2019 r. Sąd Okręgowy w Ł. oddalił apelację wnioskodawcy L. Sp. z o.o. w M. (dalej - „L.”) od postanowienia Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 5 marca 2019 r. wydanego w sprawie DzKw (...)/18 oddalającego wniosek E. sp. z o.o. w Ł. i L. Sp. z o.o. w M. o wpis prawa własności w dziale II księgi wieczystej Nr (...)/9 („Księga”) i wpis prawa odkupu w dziale III tej Księgi.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, L. wskazała przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c. Jej zdaniem, zaskarżone postanowienie wydane zostało przez Sąd drugiej instancji bez uwzględnienia nieważności postępowania, tj. z naruszeniem art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej w związku z art. 13 § 2 k.p.c., gdyż w sprawie zachodziła nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji ze względu na pozbawienie skarżącej możliwości obrony swoich praw. Przyjmując bowiem pismo spółki E. z dnia 25 października 2019 r., doręczone skarżącej w dniu 4 listopada 2019 r., na którym Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie w dniu 29 października 2019 r., Sąd ten uniemożliwił skarżącej ustosunkowanie się do tego pisma przed wydaniem orzeczenia, co skutkowało naruszeniem zasady równości stron w postępowaniu sądowym.

Ponadto, w ocenie L., skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona ze względu na naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. w związku z innymi, wyszczególnionymi przepisami. Postępowanie bowiem przed Sądem wieczystoksięgowym było dotknięte nieważnością postępowania z tego powodu, że doszło w nim do uznania uchwały zgromadzenia wspólników spółki E. z dnia 18 września 2018 r. za nieważną, podczas gdy zgodnie z art. 17 pkt 4² k.p.c. sprawy o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, należą do właściwości sądów okręgowych. Także z tego względu, że Sąd Okręgowy wydał orzeczenie sprzeczne z art. 626⁸ § 2 k.p.c. i zakresem kognicji ustalonym w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2009 r., III CZP 80/09, zasada prawna, w którym przyjęto, iż art. 626⁸ k.p.c. zawiera pełną regulację przebiegu postępowania wieczystoksięgowego i że sąd nie może odmówić dokonania wpisu na podstawie okoliczności, które są powszechnie znane lub doszły do jego wiadomości w inny sposób. Sąd Okręgowy miał też dopuścić się błędu metodologicznego, przyjmując, że istnieją dwa zakresy kognicji sądu wieczystoksięgowego: jedna na użytek uwzględnienia wniosku, a druga na użytek jego oddalenia. Konsekwencją naruszenia art. 626⁸ § 2 k.p.c. jest - zdaniem skarżącej - oczywiste naruszenie art. 228 § 1 i 2 k.p.c., gdyż formalna jawność rejestru urzędowego (w tym KRS) nie

oznacza, że stan prawny nieruchomości staje się faktem powszechnie znanym w rozumieniu art. 228 § 1 k.p.c. i faktem znanym Sądowi urzędowo. Oczywiście nieprawidłowe było też przyjęcie, że Sąd wieczystoksięgowy słusznie badał dokumenty niezłączone do wniosku o wpis, a przedłożone przez podmiot niebędący wnioskodawcą, które wywołały jego wątpliwości co do podstaw wniosku o wpis, o czym nie poinformował wnioskodawcy, jak również o możliwości ustosunkowania się do tych dokumentów i konieczności uzupełnienia braków wniosku, czym również naruszył zasadę równości stron. Wreszcie, w ocenie skarżącej, „Sąd naruszył prawa wnioskodawcy do uczestnictwa w postępowaniu, ponieważ przy rozstrzygnięciu powołał na okoliczność nieuzupełnionych braków wniosku”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

W związku z zarzucaną przez skarżącą nieważnością postępowania, należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego nedoręczenie stronie odpisu pisma procesowego przeciwnika z reguły nie powoduje nieważności

postępowania z przyczyn określonych w art. 379 pkt 5 k.p.c., natomiast może być traktowane jako uchybienie, które mogło mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2002 r., II CKN 463/01, nie publ. i z dnia 18 stycznia 2018 r., V CSK 155/17, nie publ.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2014 r., I PK 316/13, nie publ.), co jednak wymaga sformułowania stosownego zarzutu naruszenia przepisów postępowania (skarżąca tego nie uczyniła). Ocena, czy skutek niedoręczenia pisma strona została pozbawiona możliwości obrony swoich praw, musi być dokonywana z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy, a więc nie tylko etapu postępowania, ale również rodzaju pisma i czynności procesowej, której uchybienie w zakresie doręczenia dotyczy. W tym świetle należy dojść do wniosku, że niedoręczenie skarżącej pisma spółki E. z dnia 25 października 2019 r. nie pozbawiało wnioskodawczyni możliwości obrony i nie prowadziło do nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Miała bowiem ona możliwość podjęcia obrony przed podniesionymi w nim twierdzeniami i zarzutami, skoro w zasadniczej mierze jego treść sprowadzała się do powtórzenia argumentacji i twierdzeń, które już wcześniej zostały podniesione w postępowaniu, a które były znane skarżącej, reprezentowanej przez całe postępowanie przez profesjonalnego pełnomocnika. Ponadto Sąd Okręgowy przypisał temu dokumentowi tylko to znaczenie, że dostrzegł w nim potwierdzenie uprzednio dokonywanych czynności, a w skardze kasacyjnej kwestionowane są jedynie zawarte w nim twierdzenia co do faktów. Jednakże w istocie nie miały one żadnego znaczenia dla końcowego rozstrzygnięcia, o którym zadecydowało stwierdzenie, że składający wniosek o wpis wnioskodawca nie udokumentował należycie podjęcia (istnienia) wymaganej przez art. 228 pkt 4 k.s.h. uchwały o wyrażeniu zgody na zbycie przez spółkę E. nieruchomości, której wpis miał dotyczyć, gdyż z załączonych do wniosku dokumentów nie wynika, by uchwałę tę podjęły osoby będące współnikami (do protokołu dołączonego do wniosku nie załączono listy obecności, o której mowa w art. 248 § 2 zd. 2 k.s.h., brak też notarialnego poświadczenia podpisów), a nie ma obowiązku wzywania wnioskodawcy do uzupełnienia braku dokumentów stanowiących podstawę wpisu, jak również niewystarczające jest ich uzupełnienie

na późniejszym etapie (przedłożenie wraz z apelacją niepoświadczonej za zgodność z oryginałem kserokopii listy obecności).

Ze względu na takie ujęcie racji decydujących o rozstrzygnięciu, nie mogły też okazać się skuteczne przytoczone w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania argumenty mające świadczyć o jej oczywistej zasadności. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.). Wymaganiu temu nie czynią zadość argumenty, mające świadczyć o oczywistym naruszeniu przez Sąd Okręgowy art. 386 § 2 k.p.c., gdyż nie są one wystarczające ani dla wykazania nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego, ani naruszenia przepisów regulujących to postępowanie, które mogły wywrzeć istotny wpływ na wynik sprawy.

W ten sposób należy ocenić zarzut nieważności postępowania wywodzony z naruszenia właściwości rzeczowej przez Sąd pierwszej instancji, określona bowiem w art. 17 k.p.c. właściwość rzeczowa sądu nie odnosi się do sytuacji, w których jedna ze wskazanych w tym przepisie kwestii jest rozstrzygana jedynie przesłankowo. Przeciwnie stanowisko oznaczałoby np., że sąd wieczystoksięgowy nie mógłby - mimo obowiązku badania podstawy wpisu także pod kątem materialnoprawnej skuteczności (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2007 r., III CZP 82/07, OSNC 2008, nr 10, poz. 112, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2013 r., II CSK 570/12, nie publ., z dnia 10 października 2014 r., III CSK 264/13, nie publ., z dnia 20 stycznia 2016 r.,

IV CSK 438/15, nie publ., z dnia 17 stycznia 2017 r., IV CSK 434/16, nie publ., z dnia 14 marca 2017 r., II CSK 257/16, nie publ., z dnia 22 czerwca 2017 r., III CSK 264/16, nie publ., z dnia 24 stycznia 2018 r., I CSK 230/17, nie publ. i z dnia 13 kwietnia 2018 r., I CSK 324/17, nie publ. oraz tam przywoływane orzecznictwo) - zbadać ważności czynności prawnej mającej stanowić podstawę wpisu, jeżeli ze względu na wartość przedmiotu sporu sprawa o jej ustalenie należałaby do właściwości sądu okręgowego. Ponadto, dokonana przez Sąd wieczystoksięgowy przesłankowa ocena ważności przedmiotowej uchwały została całkowicie podważona przez Sąd odwoławczy. O nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego nie mogła w ogóle świadczyć ewentualna, błędna wykładnia art. 626⁸ § 2 k.p.c. Zresztą wbrew wywodom skarżącej w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi już obecnie wątpliwości, że o ile fakty znane sądowi z urzędu nie mogą same przez się stanowić podstawy wpisu, gdyż pozostawałoby to w sprzeczności z art. 626⁸ § 2 k.p.c., o tyle mogą i powinny stanowić podstawę oddalenia wniosku, jeśli w wyniku uwzględnienia tych faktów dochodzi do ustalenia, iż istnieje przeszkoda do dokonania wpisu. Artykuł 626⁸ § 2 k.p.c. ogranicza więc środki dowodowe, które mogą być podstawą uwzględnienia wniosku o wpis, nie odnosi się zaś do stwierdzenia przeszkody do jego dokonania (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2016 r., III CZP 86/15, OSNC 2016, nr 7-8, poz. 81 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2017 r., IV CSK 657/16, nie publ. i z dnia 4 kwietnia 2017 r., I CSK 514/16, nie publ.). Nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji nie może też uzasadniać zarzut naruszenia art. 386 § 2 w związku z art. 626⁴ § 4 k.p.c. w związku z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej w związku z art. 17 § 1 i 2 k.s.h., oparty na twierdzeniu, że sąd zobligowany był wezwać skarżącego do uzupełnienia wniosku o wpis z dnia 19 września 2018 r. przez przedstawienie brakujących dokumentów. Skądinąd pomija on, że w okolicznościach sprawy przyczyną odmowy wpisu nie były braki formalne wniosku jako pisma procesowego, względem których istnieje możliwość usunięcia na podstawie wezwania, lecz braki merytoryczne, polegające na tym, że z dokumentów, mających stanowić podstawę wpisu, nie wynikało, żeby powstało, czy istniało prawo, o wpis którego wnioskodawca zabiegał. Nieprzedstawienie zaś odpowiednich dokumentów

mających stanowić podstawę wpisu lub też przedstawienie takich, które nie wykazują spełnienia przesłanek materialnoprawnych skutecznego ustanowienia prawa w drodze czynności prawnej, określonych we właściwych przepisach, stanowi przeszkodę do dokonania wpisu, co skutkuje oddaleniem wniosku o wpis, a nie stwierdzeniem wystąpienia braków wniosku jako pisma procesowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2014 r., V CSK 573/13, nie publ., z dnia 16 grudnia 2016 r., I CSK 10/16, nie publ. i z dnia 15 listopada 2017 r., II CSK 112/17, nie publ.). O nieważności postępowania nie może też świadczyć powołanie się przez Sąd pierwszej instancji na pismo spółki D. z dnia 9 listopada 2018 r., skoro skarżąca miała możliwość ustosunkowania się do zgłoszonych w tym piśmie zarzutów i twierdzeń, co też uczyniła już w skardze na postanowienie referendarza sądowego z dnia 30 listopada 2018 r.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 520 § 1 w związku z art. 398²¹ oraz art. 391 § 1 k.p.c.